

Bruk av risikoanalyser i KRIK

Dette dokumentet er ment som en beskrivelse av Kristen Idrettskontakts (heretter KRIK) bruk av risikoanalyser i sitt arbeid. Målet er å forebygge uønskede hendelser under aktiviteter arrangert av KRIK.

Gjeldende lovverk

Selv om KRIK er en frivillig organisasjon må vi forholde oss til de lover og forskrifter som ellers regulerer risikoaktivitet. Rent juridisk er styret øverste ansvarlige organ og må følgelig stå til ansvar for alt av aktivitet i KRIK. KRIK kan videre pådra seg erstatningsansvar dersom det foreligger grov uaktsomhet.

KRIK's aktiviteter er regulert av Norges Lover, nærmere bestemt «Lov om kontroll med produkter og forbrukertjenester» (Produktkontrollloven) og internkontrollforskriften, med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) som tilsynsorgan. Produktkontrollloven pålegger tilbydere av forbrukertjenester en grunnleggende aktsomhet- og kunnskapsplikt tilknyttet sikringen av egne tjeneste. Samt en aktsomhet- og kunnskapsplikt i forhold til de produkter som inngår i den tilbudte tjenesten.

Dette innebærer at tilbyderen av produkter, herunder KRIK, må identifisere og vurdere enkelte risikofaktorer og den samlede risikoen tilknyttet sine produkter og tjenester, og gjennomføringen av disse. Heretter må KRIK igangsette tilstrekkelige tiltak for å forebygge uønskede hendelser og sørge for en akseptabel risiko ved utførelsen av sine aktiviteter og opplegg.

Opplysningsplikt

Produktkontrollovens § 10 pålegger oss å opplyse deltakere om eventuell risiko de utsetter seg for, «*med mindre dette klart fremgår uten slik informasjon*» (Produktkontrollloven § 3). Altså er det rimelig å anta at det ved normal aktivitet ikke stilles krav til informasjon om risiko og sikkerheten. Om en derimot gjør noe utenom de normale relativt trygge rammene, som for eksempel off-piste i skredutsatt terreng, pålegger loven oss å opplyse vår deltakere om potensielle farer og hvilken risiko vi utsetter oss for. I KRIK's tilfelle, hvor deltakeren i mange tilfeller er under 18 år, vil det si at vi også har opplysningsplikt i forhold til foresatte.

For å kunne opplyse om risiko er det viktig at risikoen er identifisert i forkant og at instruktørene selv har et bevist forhold til risiko. Det bør også forventes at instruktørene har god opplæring i aktiviteten som utføres.

Risikoanalyse

Ved HMS-analyser er det i mange tilfeller fordelaktig å bruke et HMS-verktøy, for eksempel av typen «ROS-analyse» som er anbefalt av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. **Ved opphold i natur, eller utøvelse av idrett er det dessverre ikke mulig å tallfeste all risiko.** Naturens kompleksitet er for stor til å kunne fanges inn i et verktøy tiltenkt industrien, og i de fleste situasjoner vil det ikke være mulig å bruke et sett regler. Det må derimot brukes et mønster og en kompetanse byget opp over en lengre periode.

Det vil likevel bli brukt risikoanalyse skjema etter ROS standarden, men med forbehold om at et slik skjema ikke vil kunne dekke inn alle eventualiteter. Målet blir i stede at et slikt skjema vil kunne øke bevisstheten rundt risiko, og i så måte tjene en hensikt for å forebygge uønskede hendelser.

Risikoanalysene må til en hver tid sees i sammenheng med dokumentet "Sikkerhetsrutiner for Kristen Idrettskontakt", som er hoveddokumentet i KRIK sitt forebyggende arbeid. Risikoanalysen vil dermed kun inneholde de risikoene som ikke klart fremgår utfra aktivitetens egenart, eller er tatt hensyn til i "Sikkerhetsrutiner for Kristen Idrettskontakt".

All risikoanalyse innad i KRIK skal ta hensyn til både deltakere og ansvarlig veileder/instruktør. Samtidig er det viktig at naturens egenverdi verdsettes og beskyttes mot unødig slitasje. Planene bør ikke bare handle om å holde sikkerheten ivaretatt, men om å skaffe seg god margin.

Risikoanalyseeskjema

Skjemaet brukt i KRIK er laget spesielt for å kunne fungere med KRIK's aktiviteter, og er forenklet en del i forhold til industristandard, slik at det kan være et nyttig verktøy for KRIK's instruktører uavhengig av forkunnskaper om HMS.

Skjemaet består av tre deler. Del en er generell beskrivelse av aktiviteten, del to beskriver eventuelle risikomomenter og del tre er en ROS analyse. Til slutt oppsummeres det hele i et skjema for spesielle hensyn, her beskrives det for eksempel hvilke krav som stilles til hoved og med instruktørene.

Den generelle beskrivelsen

Generell beskrivelse av aktiviteten
Hvordan er aktiviteten lagt opp?

Den første delen av skjema er ment å beskrive hvordan aktiviteten er lagt opp. Herunder

hvordan det er tenkt at aktiviteten skal gjennomføres. Denne delen tar ikke hensyn til sikkerhetsaspektet men beskriver kun den faktiske aktiviteten.

Risikomomenter

Generell beskrivelse av risikomomenter tilknyttet aktiviteten?
<i>Hva kan skje?</i>

Del to av skjema er ment å avdekke eventuelle risikomomenter.

I mange tilfeller, som for eksempel aktiviteten "fotball" vil man kunne anta at eventuelle risikomomenter blir avdekket her, og at en videre ROS analyse vil være unødvendig. Dette vil for eksempel gjelde i de tilfeller der det klart fremgår utfra aktivitetens egenart hvilke risiko deltakere utsetter seg for. Ved aktiviteten fotball må man kunne regne med at de aller fleste kjenner til aktiviteten og at en videre ROS analyse ikke vil være nødvendig.

I aktiviteter som for eksempel "Klatring ute" vil det komme frem en hel del spesielle hensyn og det vil være naturlig å gå videre til skjemaets ROS analyse.

Aktiviteter som får en risikoscore på mellom 1 og 5 trenger ikke ROS analyse, se punkt *Risikomatrise*.

ROS analyse

Hendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko	Tiltak	Sannsynlighet etter tiltak	Risiko etter tiltak
<i>Hva kan skje?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer?</i>	<i>Hvor alvorlig er det sannsynlig at utfallet av hendelsen kan bli?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>	<i>Hvordan kan hendelsen forhindres?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer etter at det iverksatt tiltak?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>

ROS analysen er tiltenkt de aktivitetene som krever spesiell aktsomhet. Her vil hvert enkelt faremoment blir grundigere analysert, og eventuelle tiltak beskrevet.

ROS analysen er delt opp i syv ulike kolonner, med en rad for hvert risikomoment. Det vil i tillegg være en kolonne for eventuelle kommentarer. Vi vil først se nærmere på de tre første kolonnene.

Hendelse

Kort beskrivelse av hendelsen vi frykter, som kan innebære en viss risiko.

Sannsynlighet

En beskrivelse av hvor sannsynlig det er at *hendelsen* inntreffer. Sannsynligheten er delt opp i fem ulike nivåer, fra usannsynlig (inntreffer ikke) til svært sannsynlig (interferer ofte), hvert nivå har fått tildelt et tall fra en til fem.

Konsekvens

En beskrivelse av konsekvensen dersom *hendelsen* inntreffer. Konsekvensen er, som sannsynligheten, delt opp i fem ulike nivåer, fra ufarlig til svært farlig. Hvor svært farlig vil beskrive en viss fare for dødsfall, mens ufarlig vil beskrive hendelser som kan gi skrubbsår.

Etter å ha identifisert ulike risiko, må vi ta stilling til om risikoen er akseptabel eller ikke. For å gjøre dette bruker vi en risikomatrise.

Risikomatrise

Risikoanalysen er ment for aktiviteter som innebærer en viss risiko. Målet er å redusere denne risikoen så mye som mulig. Realiteten er likevel at en risikoaktivitet aldri kan bli helt trygg, vi må derfor være villige til å akseptere en viss risiko om vi ønsker å gjennomføre aktiviteten.

Etter å ha gjennomført en sannsynlighets og konsekvensanalyse må resultatene vurderes objektivt, dette gjøres ved hjelp av en risikomatrise. Matrisen gir ingen eksakte tall for risiko, men gir et godt bilde av hvilken risiko vi er i ferd med å påta oss.

Her er risiko beskrevet som et resultat av konsekvens x sannsynlighet.

5 Svært sannsynlig (Inntreffer ofte)	5	10	15	20	25
4 Sannsynlig (Enkelthendelser må medregnes)	4	8	12	16	20
3 Mindre sannsynlig (enkelthendelser kan forekomme)	3	6	9	12	15
2 Lite sannsynlig (svært sjeldne enkelthendelser)	2	4	6	8	10
1 Usannsynlig (Ingen tilfeller)	1	2	3	4	5
Sannsynlighet / konsekvens	1 Ufarlig (Ubetydelige skader)	2 En viss fare (mindre alvorlige skader)	3 Kritisk (Betydelige skader må påregnes)	4 Farlig (Alvorlige skader)	5 Svært farlig (Svært alvorlige skader eller død)

I tabellen over vil gul sone, og en score på mellom 6 og 10 indikere akseptabel risiko, hvor aktiviteten kan gjennomføres under spesielle vilkår. Et slik vilkår kan for eksempel være at

det stilles spesifikke krav til instruktøren som skal ha ansvar for aktiviteten, slik at sannsynligheten for at *hendelsen* inntreffer reduseres betraktelig.

En score på over 11 beskriver en uakseptabel risiko, og vi kan konkludere med at aktiviteten ikke kan gjennomføres som tenkt. Vi er avhengig av å iverksette risikoreducerende tiltak.

Ved motsatt tilfelle, og en score på mellom 1 og 5, kan vi konkludere med at risikoen er såpass liten av det ikke bør stilles noen krav til instruktør eller videre tiltak. Selv om risikoen blir beskrevet som liten, bør det likevel iverksettes tiltak, dersom det kan redusere risikoen ytterligere.

1 – 5 = Liten risiko

6 – 10 = Akseptabel risiko

11 - > = Uakseptabel risiko

Eksempel på bruk av ROS skjema.

Eksempel 1

Hendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko	Tiltak	Sannsynlighet etter tiltak	Risiko etter tiltak
<i>Hva kan skje?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer?</i>	<i>Hvor alvorlig er det sannsynlig at utfallet av hendelsen kan bli?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>	<i>Hvordan kan hendelsen forhindres?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer etter at det iverksatt tiltak?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>
Utstyrssvikt	3 Mindre sannsynlig	5 Svært farlig	15 Uakseptabel	Utstyr skal være CE godkjent, og i god stand.	1 Usannsynlig	5 Liten

For å gå videre til neste kolonne *tiltak*, bruker vi et utdrag fra risikoanalyseskjemaet "*klattring utendørs*" som eksempel. I eksempelet har vi tatt utgangspunkt i raden *Utstyrssvikt*. I eksemplet ser vi at sannsynligheten for utstyrssvikt er beskrevet som *mindre sannsynlig*, men at konsekvensen kan bli svært stor. Den totale risikoen blir dermed *15 – uakseptabel*.

Tiltak beskriver hva vi kan gjøre for å redusere sannsynligheten? Konsekvensen vil alltid være den samme om den uønskede hendelsen inntreffer, det **eneste** vi kan redusere er sannsynligheten.

I eksempelet med utstyr; er tiltaket å kun bruke godkjent klatreutstyr, og å sjekke at det er i god stand. Etter å ha iverksatt *tiltaket* vil sannsynligheten for at *hendelsen* inntreffer forhåpentligvis ha blitt redusert, og vi får et nytt resultat for *sannsynlighet* i kolonnen *sannsynlighet etter tiltak*. Vi får da også naturlig nok en ny score for risiko, som et resultat av

konsekvens x sannsynlighet etter tiltak. Den nye scoren for risiko må nå legges til grunn for om aktiviteten kan gjennomføres eller ikke.

I eksempelet med utstyrssvikt ser vi at bruken av godkjent utstyr reduserer risikoen betraktelig, og risikoen går fra uakseptabel til liten ved å iverksette enkle tiltak. Man må anta at det kun brukes godkjent og godt utstyr allerede. Men en slik fremstilling vil forhåpentligvis være en tankevekker for å få lukt bort eventuelt dårlig utstyr.

Eksempel 2

Hendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko	Tiltak	Sannsynlighet etter tiltak	Risiko etter tiltak
<i>Hva kan skje?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer?</i>	<i>Hvor alvorlig er det sannsynlig at utfallet av hendelsen kan bli?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>	<i>Hvordan kan hendelsen forhindres?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer etter at det iverksatt tiltak?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>
Fallende stein e.l.	3 Mindre sannsynlig	3 Kritisk	9 Akseptabel	Fjern løsmateriale. Vær forsiktig på toppen av veggen. Kamera, flasker etc. sikres med tau. BRUK HJELM!	2 Lite sannsynlig	6 Akseptabel

I raden for "fallende stein", ser vi at eventuelle tiltak reduserer risikoen, men at den fremdeles er tilstede. Vi kan ikke fullstendig fjerne alt av løse stein på en klatrerute. Det må da vurderes om faren for fallende stein er noe vi kan godta, eller om aktiviteten må legges om, kanskje må det byttes til et bedre tilrettelagt klatrefelt?

Eksempel 3

Hendelse	Sannsynlighet	Konsekvens	Risiko	Tiltak	Sannsynlighet etter tiltak	Risiko etter tiltak
<i>Hva kan skje?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer?</i>	<i>Hvor alvorlig er det sannsynlig at utfallet av hendelsen kan bli?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>	<i>Hvordan kan hendelsen forhindres?</i>	<i>Hvor sannsynlig er det at hendelsen inntreffer etter at det iverksatt tiltak?</i>	<i>Sannsynlighet X Konsekvens</i>
Lange fall ved led klatring	4 Sannsynlig	3 Kritisk	12 Uakseptabel	Sørge for gode rutiner på klipping av mellomforankringer. Kun leding på ruter som først er gått på topptau	2 Lite sannsynlig	6 Akseptabel

I raden for "lange fall på led", ser vi at tiltaket reduserer risikoen, men at den som ved fallende stein fremdeles er tilstede. For å kunne godta en slik risiko, og ivareta at tiltaket for

å redusere risikoen blir gjort på riktig måte bør det stilles kompetansekrav til instruktøren. I KRIK's sikkerhetsrutiner er dette tatt høyde for og beskrevet i punkt 2.1: "Ved sportsklatring på klippe skal hovedinstruktør være godkjent «Klatreinstruktør Sport», «Trener 1», «Klatreinstruktør 1» eller «Klatreleder inne» med mye erfaring fra klatring utendørs eller ha tilsvarende kompetanse gjennom utdanning og erfaring."

Spesielle hensyn

Spesielle hensyn
<i>Hvilke krav stilles for at aktiviteten kan gjennomføres?</i>
Instruktøren må, i henhold til "Sikkerhetsrutiner for Kristen Idrettskontakt", ha kjennskap til og kunne gjennomføre livreddende og skadeforebyggende førstehjelp. Det stilles ellers ingen kompetansekrav for å kunne gjennomføre aktiviteten.

Etter en gjennomført ROS analyse vil man ha oversikt over hva som kreves for å kunne gjennomføre aktiviteten på en trygg måte. Dette fylles ut i feltet for spesielle hensyn

Dersom det ikke stilles spesielle krav vil det i tråd med "Sikkerhetsrutiner for Kristen Idrettskontakt" kun stilles krav om å kunne førstehjelp, som vist i eksempelet.

Målet er at denne delen av skjemaet kan klargjøre hvem som kan gjøre hva, og hvorfor det eventuelt stilles kompetansekrav.

Krav til dokumentasjon

Det er et krav at HMS-arbeidet dokumenteres skriftlig. Forarbeidet blir dokumentert i form av ferdig utfylte risikoanalyseskjema på krik.no/sikkerhet. Mens den daglige bruken av HMS-planene dokumenteres underveis. Nederst på skjemaet er det derfor et felt for datering og signering. **En kopi arkiveres av KRIK, og en kopi tar hovedinstruktøren med seg på aktivitet.**